

Nou dones i una guerra. les dones del 36

Isabel Olesti, escriptora i periodista

Fa set anys, un grup de dones molt grans van decidir formar un col·lectiu per donar a conèixer les seves vivències en el temps de la República, la guerra civil, l'exili, la postguerra i la clandestinitat. El grup s'anomena Dones del 36 i fins avui han anat als instituts de secundària, a la universitat, als casals, a biblioteques... a donar a conèixer el paper de la dona en tot aquest temps. Fins ara, la dona ha estat ignorada, fins i tot pels propis companys de partit, que no han valorat prou la seva feina. Jo vaig conèixer aquestes dones arran d'escriure una crònica al diari El País i em van impressionar tant les seves històries que els vaig proposar d'escriure un llibre relatant la seva vida, des del naixement fins a l'actualitat.

Vaig voler parlar de la seva família, de com es vivia en aquell temps, quines eren les seves il·lusions... Així vaig saber tot el que la dona va fer per aconseguir legalitzar l'avortament, per poder votar, per ser igual a l'home... Fins que va esclatar la guerra i tot es va fondre. És esborronador l'èxode fins a la frontera, amb la gent carregada de tot el que podia arrossegar, gent morta de fred i de gana, desesperada, per fugir de Franco, que continuava llençant bombes i metrallant les carreteres, plenes de gent que l'única cosa que volia era refugiar-se en un lloc segur.

I arriba l'exili. Alguna d'aquestes dones -llavors adolescents -forma part de camps de refugiats. La Carme Casas es compromet amb la resistència i acaba perseguida per la Gestapo. Totes tornen, i alguna és empresonada. La Mari Salvo passa setze anys de presó en presó. La Trini Gallego, set anys, acompanyada de la seva mare i la seva àvia de noranta. A alguna d'elles, li toca patir els interrogatoris de la policia, que sempre anaven acompanyats de tortures, fins a tal punt que la Mari Salvo va quedar estèril.

Hi ha el temps de clandestinitat, quan dones aparentment "normals", mestresses de casa, es jugaven la vida pel que creien just: portar diners als presos polítics, ajudar un fugitiu, fins i tot amagar algú a casa seva, com el cas de la Manola Rodríguez, que tenia un entresolat camuflat en el sostre del lavabo, o la Conxa Pérez, que tenia una parada de quincalla al mercat de Sant Antoni i utilitzava la parada per fer reunions clandestines de la CNT.

D'entre les nou dones que formen el col·lectiu hi ha "la nena del 36", que va enganxar la guerra amb quatre anys. El seu testimoni és el patiment d'un infant que veu com el món es desploma al seu voltant i no entén el perquè. Josefina Piquet va patir un bombardeig a Figueres i va quedar sepultada sota la runa. Va patir el rebuig dels nens francesos que no acceptaven els espanyols refugiats. Va patir gana, fred i humiliacions, i tot aquest dolor el va tenir tancat més de cinquanta anys, fins que es va retrobar amb aquella nena que duia amagada dins i va ser capaç d'explicar la seva experiència, de convertir el dolor en alguna cosa positiva. Ella sempre diu que els avis han de ser els historiadors de la seva família. I també diu que tothom té dret a esborrar el passat, però per esborrar s'ha de saber. I en aquest país ens han silenciada una bona part de la nostra història. Per sort, ara comencem a desenterrar fantasmes.

Portada del llibre d'Isabel Olesti

Pàg. 84 esquerra:
Ressò Perpetuenc, nº38, any 1932

Pàg. 84 dreta:
Ressò Perpetuenc, nº171, any 1935